

Henri de Saint-Simon
(1760-1825)

„Proponował rozszerzenie angielskiego parlamentaryzmu oraz systemu podziału władz na skalę powszechną przez stworzenie nadnarodowego parlamentu europejskiego, który zapewni pokój, współpracę przemysłową i nową jedność Europy pokrewną chrześcijańskiemu średniowieczu, ale opartą na liberalnych zasadach” (Leszek Kołakowski)

Brzmi znajomo, prawda?

przypadek? Nie sondze. ->

Twórca nowożytnej teorii socjalizmu pojętego nie tylko jako wyobrażony model, ale również, jako wynik procesu historycznego.

Potomek rodziny książęcej, zrujnowany przez nieudane transakcje handlowe.

Chciał w sposób naukowy zreformować społeczeństwo – pozytywistyczna wiara w nauki społeczne. Wierzył, że uczeni staną kiedyś na czele społeczeństwa.

Początkowo wierzył, że państwo we wszystkich dziedzinach życia społecznego powinno wprowadzić zasady stosowane przy zarządzaniu przedsiębiorstwem.

NA ŚNIADANIE, OBIAD I KOLACJE TYLKO kwejk.pl

Saint-Simon, nie znalazłby się w tej prezentacji, gdyby do końca życia zachował powyższe poglądy. W późniejszym okresie odrzucił całkowicie idee ekonomiki liberalnej i sformułował zasady przyszłego „organicznego” zrzeszenia społecznego.

„Postęp narzędzi wytwarzania jest źródłem wszystkich przemian politycznych”
Pogląd zbliżony do materializmu historycznego.

W konsekwencji również i ówczesny postęp technologiczny (rewolucja przemysłowa) wymagał jego zdaniem odpowiednich przemian politycznych.

Wolny rynek rodzi anarchię w produkcji i handlu, te pociągają za sobą nędzę i ubóstwo.

Produkcyjnie czynni, użyteczni w wytwórczości – fabrykanci, kupcy, robotnicy – muszą znosić rządu próżniaków. Antagonizm pomiędzy jednymi a drugimi.

Proponował ustrój „industrialny”, władza w rękach wytwórców.

Wtedy będzie można planowo organizować produkcję, a własność prywatna utraci dawny charakter.

Nie był zatem zwolennikiem zniesienia własności prywatnej. Po prostu postulował by korzystanie z niej podporządkowane było dobru ogółu.

Zlikwidować za to należy prawo dziedziczenia. Wtedy własność przysługiwać będzie tylko tym, którzy sobie na nią zapracowali. Koniec próżniactwa! Konkurencja dalej będzie istnieć, ale teraz służyć ona będzie rozwojowi jednostek i co za tym idzie – całego społeczeństwa.

Najważniejsze role społeczne przypadną bankierom i uczonym – to oni mają decydować o rozdziale środków inwestycyjnych.

Przemiany mają poprawić dolę proletariatu, ale przeprowadzone mają być pod patronatem industrialistów.

Pokojowe reformy a nie rewolucja. Efektem reform będzie zniesienie wyzysku człowieka przez człowieka.

Teoria okresów organicznych i krytycznych.

Przypowiestka o ewolucji idei rozmaitych

W swoich ostatnich dziełach Saint-Simon zwrócił się ku religii. Zaczął twierdzić, że wiedza polityczna powinna zostać oparta na fundamencie chrześcijańskim, miłości bliźniego.

W konsekwencji zwolennicy Saint-Simona przeistoczyli się w coś na kształt sekty, co objawiało się między innymi:

- Wprowadzeniem hierarchii kapłańskiej,
- Mistyką płci,
- Poszukiwaniem w krajach lewentyńskich „Matki dla nowego Kościoła”

Robert Owen
(1771-1858)

W odróżnieniu od większości współczesnych mu teoretyków socjalizmu wiele lat działał w przemyśle i bezpośrednio znał życie robotnicze.

Od pacybuta do milionera. Prawie.

Pochodził z biednej rodziny. Od dziecka zmuszony był pracować. Dzięki swojej inteligencji i przedsiębiorczości piął się po kolejnych szczeblach kariery. W pewnym momencie został współwłaścicielem i kierownikiem dużych zakładów tekstylnych w New Lanark w Szkocji.

W swoich zakładach wprowadził szereg bardzo postępowych, jak na tamte czasy, reform:

- Ograniczył pracę robotników do 10 i pół godziny,
- Zniósł pracę dzieci poniżej 10 lat,
- Rozwinął system bezpłatnej opieki wychowawczej nad dziećmi,
- Poprawił warunki higieny pracy,
- Jedynie przy użyciu środków wychowawczych wykorzenił pijaństwo i kradzieże.

Ale co najważniejsze – osiągał zyski wyższe niż konkurencja (ku jej niedowierzaniu.)

Walczył o poprawę tragicznej sytuacji dzieci, powszechnie wykorzystywanych do bardzo ciężkiej pracy – ogromna śmiertelność. To dzięki niemu udało się wprowadzić w Anglii ustawę ograniczającą pracę dzieci w przemyśle tekstylnym.

Starał się uzmysłwić rządzącym ujemne skutki industrializacji i proponować reformy, łagodzące jej skutki, ale nie przekreślające zdobyczy.

Krytykował religię protestancką i własność prywatną. Wszak protestanci wierzyli, że bogactwo jest dowodem bożej łaski, a zatem, biednym nie powinno się pomagać – sami są sobie winni.

W Stanach Zjednoczonych starał się zbudować gminy komunistyczne. W Anglii zakładał giełdy uczciwej wymiany. Współtworzył syndykaty i spółdzielczy ruch robotniczy.

Człowiek nie kształtuje się sam. Jego charakter, uczucia, opinie i wierzenia znajdują się pod przemożnym wpływem oddziaływań środowiska, rodziny i wychowawców.

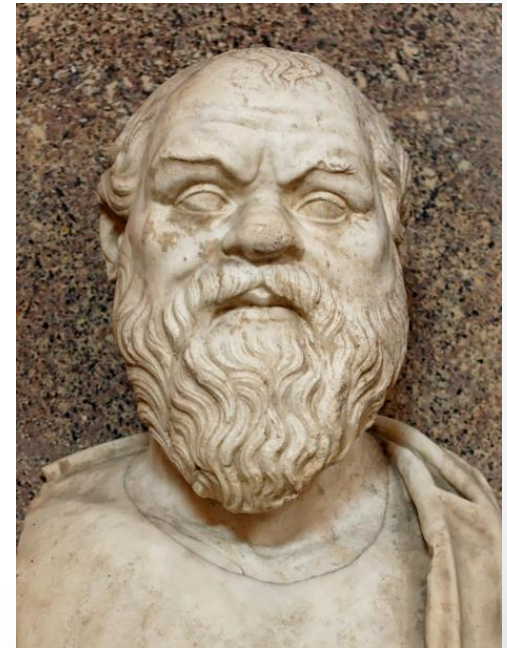
W konsekwencji – to nie wina przestępców, że popełniają przestępstwa. To wina społeczeństwa.

Człowiek ma przyrodzone pragnienie szczęścia. Rodzimy się też z różnymi talentami i zdolnościami. Mimo to całe szczęście i niedola ludzka zależą od otrzymanej wiedzy.

Trochę, jak u Sokratesa – niewiedza przyczyną zła itd. ->

Postulował zatem reformę wychowania.

Obok reformy wychowania konieczna także reforma systemu pracy. Ta ostatnia w interesie samych kapitalistów – wszak robotnicy stanowią rzesze nabywców. Nędza robotników prowadzi do kryzysów nadprodukcji – nie ma kto kupować.

Jego koncepcja szczęścia użyteczna – podkreślał jednak, że szczęście jednostki możliwe jest jedynie gdy szczęśliwi są także inni.

Postulował społeczne władanie środkami produkcji, co w jego mniemaniu zapewnić miało optymalną organizację systemu produkcji, a w konsekwencji zapanowanie wolności i sprawiedliwości.

Wizja przyszłości: wielka, zmechanizowana produkcja przemysłowa, harmonijnie połączona z produkcją rolną.

Podstawowymi grupami jednostkami społecznymi stałyby się tzw. „bazy sprawiedliwej wymiany”, centralistycznie sterowane i tworzące, w skali światowej, strukturę „rodziny ludzkości”.

Nigdy nie porzucił wiary, że reformy można przeprowadzić drogą ewolucyjną, po prostu przekonując o ich zasadności kapitalistów. Podjąć mieliby się tego ludzie światli.

Charles Fourier
(1772-1837)

„Charles Fourier cieszył się powszechnie zasłużoną reputacją bezprzykładnego maniaka i fantasty, który w drobiazgowości z jaką opisywał przyszły raj socjalistyczny, prześcignął znacznie wszystkich utopistów minionych wieków.”
(Leszek Kołakowski)

Naoczny świadek i ofiara wszelkiej maści kryzysów gospodarczych swoich czasów. Z tych doświadczeń wyłonił się jego system, który sam Fourier uważał za „najdonioślejsze wydarzenie w dziejach ludzkości”.

Przez całe życie szukał bogatego patrona gotowego wyłożyć kilka milionów franków na pierwszą komórkę (falanster) przyszłego społeczeństwa. Wierzył, że jej sukces będzie tak spektakularny, że w ciągu 4 lat cała ludzkość przejdzie na proponowany przez niego system.

Wierzył, że jest nowym Newtonem. Serio. Wszak on też zainspirował się jabłkami. Cztery jabłka wyznaczają najważniejsze wydarzenia w dziejach ludzkości.

Kryzysy, spekulacja, nędza robotników, wyzysk człowieka przez człowieka, wszystko to w jego przekonaniu było konsekwencją wadliwej organizacji pracy i wymiany.

Uważał, że kluczem do sukcesu jest stworzenie systemu, w którym niezbywalne ludzkie namiętności i dążenia będą mogły być zaspokajane, w taki sposób by zamiast rodzić konflikty służyć powszechnemu dobru.

W falansterach wszystkie namiętności wszystkie namiętności zostaną zaspokojone i konstruktywnie zastosowane.

12 namiętności podstawowych: cztery uczuciowe, pięć zmysłowych i trzy dystrybutywne. Fourier „wyliczył”, że różne kombinacje tychże dają łącznie 810 typów charakterologicznych.

Dlatego też elementarna jednostka przyszłej społeczności – falanga powinna liczyć, dla zapewnienia maksymalnej różnorodności 1620 osób. Albo 2000 (tak na zapas).

Trzeba tak organizować pracę by każdy mógł znaleźć zajęcie najbardziej zgodne z jego upodobaniami. Praca w falansterach byłaby nieustającym źródłem ekscytacji.

Zajęcie zmieniane byłoby kilka razy dziennie, dla przeciwdziałania nudzie. Każdy człowiek posiadałby co najmniej czterdzieści różnych umiejętności zawodowych.

Prace przykre i brudne – jak czyszczenie kloak i rzeźnictwo – wykonywane byłyby przez... małe dzieci! Wszak one lubią tarzać się w nieczystościach.

Falanstery jednostkami rolniczo-przemysłowymi. Życie rodzinne ulega likwidacji – wolność seksualna jednym z naczelnych praw nowego ustroju. Domy publiczne jedną z najbardziej szanowanych instytucji.

Własność, prawo dziedziczenia i nierówności majątkowe nie zostają jednak zniesione. Mają jednak przestać być źródłem antagonizmów. Falanga zapewnia każdemu minimum utrzymania.

Falangi zorganizowane w ogólnoswiatową omnarchię.

Ponieważ, zdaniem Fouriera zło człowieka skaziło także całą naturę wprowadzenie nowego ustroju przemieni także ją, a człowiek zdobędzie nad tą naturą pełną władzę. W konsekwencji:

- Wody morskie zmieniają się w słodką oranżadę,
- Pustynie zakwitną,
- Lodowce spłyną,
- Zapanuje wieczna wiosna,
- Szkodliwe zwierzęta wymrą...
- ... lub przekształcą się w przyjaciół ludzi – antywieloryb i antylew będą służyć ludzkości.

Oprócz tego:

- Powstanie język ogólnoludzki,
- Wszyscy będą szczęśliwi i wykształceni.

Ferdynand Lassalle
(1825-1864)

Wcześnie zetknął się z piśmiennictwem socjalistycznym, szybko też doszedł do przekonania, że powołany jest do wielkich dzieł, tak w dziedzinie filozofii, jak i w przeobrażeniu niemieckich stosunków społecznych.

Przed niechybnym podbojem świata powstrzymało go... a jakże, życie osobiste.

Zakochany w znacznie od niego starszej hrabinie Zofii von Hatzefeld przez 10 lat, przed kilkudziesięcioma sądami procesował się z jej byłym mężem. W związku z tą sytuacją oskarżony był również o kradzież dokumentów za co przesiedział kilka miesięcy w więzieniu.

Jako cel postawił sobie obronę legalności różnych przemian społecznych znoszących rozmaite ówczesne przywileje.

Twierdził zatem, że prawa nabyte to takie uprawnienia, które jednostka zdobyła ze względu na swoje wolą kierowane czynności. Ale każda ustawa milcząco zakłada, że uprawnienia nabyte mają ważność tak długo, póki sam typ tych uprawnień jest możliwy w granicach obowiązującego systemu prawnego. System prawny zaś uprawomocnia się wyłącznie dzięki świadomości całego narodu.

Jeśli więc późniejsze ustawy wykluczają pewien typ uprawnień to nie można bronić się formułą *lex retro non agiti*. Inaczej ktoś mógłby twierdzić: mogę mieć niewolników, bo zawsze miałem niewolników!

Czerpiąc od Hegla i Fichtego chciał przebudować niemieckie społeczeństwo kapitalistyczne w socjalistyczne.

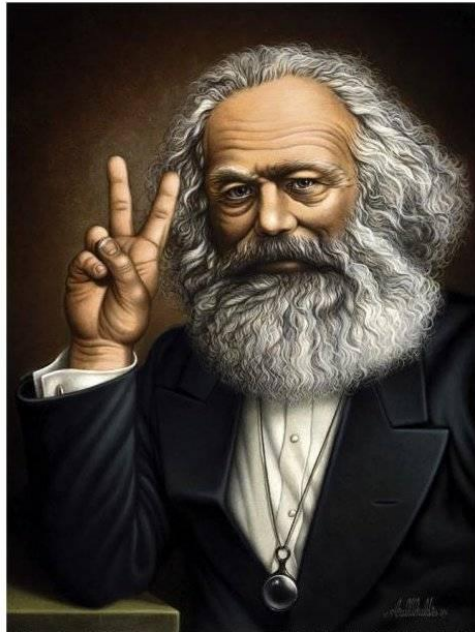
Postulował konieczność odgórnego zjednoczenia Niemiec pod wodzą Prus, wprowadzenie nowej konstytucji i powszechnego prawa wyborczego.

Domagał się również wywłaszczenia prywatnych właścicieli, stworzenia, zakładanych przez państwo stowarzyszeń produkcyjnych robotników.

Dalsze postulaty: wyeliminowanie „spizowego prawa płacy robotniczej”, zlikwidowanie zysku kapitalistycznego i podatków pośrednich.

Państwo niemieckie służyć miało poprawie życia robotników. Idealizm i socjalizm.

Odróżniał konstytucję pisaną od rzeczywistej.

Karol Marks
(1818-1883)

Proletariusze nie mają w niej [tj. w rewolucji] nic do stracenia prócz swych kajdan. Do zdobycia mają cały świat. Proletariusze wszystkich krajów, łączcie się! (Manifest Komunistyczny)

Każde zjawisko w przyrodzie jest powiązane z innymi. Wszystko razem tworzy wiecznie ruchomą całość.

Zmiany ilościowe przechodzą w zmiany jakościowe. Innymi słowy – jakieś zjawisko nabiera na sile, aż jego emanacja jest tak duża, że tworzy nową jakość.

Rozwój dokonuje się ciągle, a wyznaczany jest kolejnymi zmianami jakościowymi.

Stała tendencja doskonalenia społeczeństwa i państwa.

Zjawiska społeczne, tak jak i przyrodnicze, mają pewne cechy sprzeczne. To walka tych cech determinuje rozwój społeczeństwa i wyznacza kolejne stadia postępu.

Materializm – materia (byt) determinuje świadomość i przekształca rzeczywistość.

Formy polityczne pochodną stosunków produkcyjnych. Zmiana tych stosunków pociąga za sobą zmianę sił wytwórczych społeczeństwa.

Baza, nadbudowa i formy świadomości społecznej.

Baza – posiadanie i organizowanie środków produkcji, stanowiące podstawę egzystencji społeczeństwa.

Nadbudowa – zdeterminowane przez bazę instytucje, które powstają na jej gruncie.

Formy świadomości społecznej – świadomość prawna, moralna, artystyczna i filozoficzna społeczeństwa, która za pomocą sprzężenia zwrotnego oddziałuje na bazę.

Teoria walki klas

Rozpad społeczności pierwotnej zaowocował narodzinami społeczeństwa klasowego. Do tej pory nieustająca walka klas.

Antagonizm zawsze wynika z różnego stosunku poszczególnych klas do środków produkcji. I tak od starożytności i niewolnictwa do czasów najnowszych.

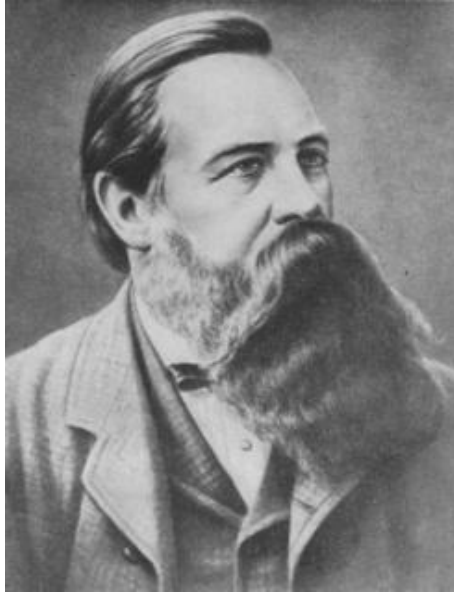
Dowód, zdaniem Marksa, np. powstania niewolników.

Jak już wiemy – walka prowadzi do postępu.
Antagonizm siłą napędową społeczeństwa.

Proletariat musi doprowadzić do rewolucji, która doprowadzi do wprowadzenia dyktatury proletariatu. Dyktatura proletariatu skutkowałą będzie zaprowadzeniem społeczeństwa bezklasowego.

Decydującą rolę w tej walce odgrywa świadomość klasowa. Proletariat musi uświadomić sobie swoją historyczną rolę.

Fryderyk Engels
(1820-1895)

Hobby: nawoływanie do rewolucji, udzielanie bezzwrotnych pożyczek Marksowi.

W 1848 roku wraz z Marksem ogłosił Manifest Komunistyczny.

Wspierał i wspomagał Marska. Po śmierci tego pierwszego zażarcie bronił jego poglądów przed oportunizmem i rewizjonizmem. Współtworzył pierwszą i drugą Międzynarodówkę.

Podobnie jak spora część socjalistów on również w możliwość zbudowania ustroju ekonomiczno-społecznego w oparciu o empirycznie sprawdzalne warunki rozwoju klas społecznych.

W pismach Engelsa silnie akcentowana jest krytyka własności prywatnej. To w niej dopatrywał się przyczyn podziału klasowego i powstania państwa.

Głównym celem państwa – zapewnienie władzy klasie posiadaczy poprzez dysponowanie środkami legalnego przymusu.

Klasa posiadaczy nigdy nie dopuści do władzy robotników. Jedynym wyjściem dla robotników jest zatem REWOLUCJA.

Celem rewolucji – likwidacja własności prywatnej i wyzysku robotników.

Do rewolucji doprowadzić miał, nieunikniony jego zdaniem, bo wynikający z empirycznie sprawdzalnych praw, zanik klasy średniej. W następstwie dojsć miało do polaryzacji społeczeństwa i zaostrzenia konfliktu.

Nie do pogodzenia są nie tylko interesy posiadaczy i klasy robotniczej. Wspólnej płaszczyzny nie sposób też znaleźć pomiędzy interesami jednostki a interesami ogółu.

Jak zatem usunąć wewnętrzne sprzeczności w samym społeczeństwie. To „proste” doprowadzi do tego sama rewolucja! Zdaniem Engelsa ilość dóbr produkowanych w Europie Zachodniej jest tak duża, że wystarczy ich dla każdego. Przed rewolucją są one jednak źle dystrybuowane.

Nowy porządek, porewolucyjny, opierać miałby się na gospodarce planowej, która zapewnić miałaby równość społeczną.

Podobnie jak Marks również Engels był przedstawicielem materializmu historycznego. Wierzył, że to rozwój ekonomiczny społeczeństwa pociąga za sobą przemiany społeczne.

Przemiany ekonomiczne kształtują kulturę społeczeństwa, w tym przede wszystkim ideologię nim kierującą. Ideologia nadaje członkom społeczeństwa fałszywą świadomość wynikającą z przynależności klasowej.

Materializm dialektyczny zapożyczony od Hegla. Skutkiem negacji negacji będzie powstanie społeczeństwa bezklasowego.

Engels pochodził z rodziny przemysłowców. Sam nigdy nie pracował fizycznie.

That's all Folks!